

Date: 13th January-2026

**O‘ZBEK PSIXOLOGLARI TADQIQOTLARIDA AYOLLAR
MIGRATSIYASINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK OMILLARI VA MOSLASHUV
MEXANIZMLARINING EMPIRIK TAHLILI**

Yuldasheva Shaxnoza Ulug’bekovna

Mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya. Mazkur tezisda o‘zbek psixolog olimlarining ayollar migratsiyasi, uning motivatsion omillari hamda psixologik moslashuv jarayonlariga oid ilmiy qarashlari tahlil qilinadi. Migratsiyaning oilaviy, iqtisodiy va gender determinantlari, shuningdek, madaniy moslashuv, identitet transformatsiyasi va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati empirik tadqiqotlar asosida yoritiladi.

Kalit so‘zlar: ayollar migratsiyasi, ijtimoiy-psixologik moslashuv, gender omili, oilaviy determinantlar, identitet transformatsiyasi, migratsion stress, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash.

Аннотация. В тезисе анализируются исследования узбекских психологов, посвящённые социально-психологическим факторам женской миграции и механизмам адаптации. Раскрываются мотивационные, семейные и гендерные детерминанты миграции, а также особенности трансформации идентичности и социальной поддержки.

Ключевые слова: женская миграция, социально-психологическая адаптация, гендерный фактор, семейные детерминанты, трансформация идентичности, миграционный стресс, социальная поддержка.

Annotation. This thesis analyzes the research of Uzbek psychologists on socio-psychological determinants of female migration and adaptation mechanisms. It highlights motivational, family and gender-related factors, as well as identity transformation and social support systems.

Key words: female migration, socio-psychological adaptation, gender factor, family determinants, identity transformation, migration stress, social support.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda tashqi mehnat migratsiyasi jarayonlarining jadallashuvi ayollar migratsiyasi fenomenini alohida ilmiy tahlil qilish zaruratini yuzaga keltirdi. Dastlab migratsiya erkaklar faoliyati sifatida talqin qilingan bo‘lsa, bugungi kunda ayollar mustaqil iqtisodiy subyekt sifatida migratsion qaror qabul qiluvchi faol qatlamga aylangan.

Ayollar migratsiyasi nafaqat iqtisodiy hodisa, balki murakkab ijtimoiy-psixologik jarayon bo‘lib, u shaxs identiteti, oilaviy rol, gender stereotiplari va ijtimoiy mavqening transformatsiyasi bilan bog‘liqdir. O‘zbek psixologlari mazkur masalani milliy mentalitet, oilaviy qadriyatlar va an‘anaviy ijtimoiy rollar kontekstida tahlil qilganlar.

1. Ayollar migratsiyasining motivatsion omillari.

O‘zbek psixologlari tadqiqotlarida ayollar migratsiyasining asosiy motivlari quyidagi guruhlariga ajratiladi:

- iqtisodiy ehtiyoj va moddiy barqarorlikka intilish;

Date: 13th January-2026

- oilaviy farovonlikni ta'minlash;
- farzandlar kelajagini yaxshilash;
- shaxsiy o'sish va mustaqillik istagi;
- ijtimoiy bosim yoki majburiy sharoitlar.

Tadqiqotlarda aniqlanishicha, ayollar migratsiyasi ko'pincha oilaviy strategiyaning bir qismi sifatida namoyon bo'ladi. Ya'ni migratsiya individual emas, balki kollektiv qaror sifatida qabul qilinadi.

2. Migratsion stress va psixologik oqibatlar.

O'zbek psixologlari empirik kuzatuvlarida ayol migrantlarda quyidagi psixologik holatlar qayd etilgan:

- migratsion stress sindromi;
- xavotir va depressiv belgilar;
- ijtimoiy yolg'izlik hissi;
- rol konflikti (ona-ishchi roli o'rtasida);
- identitet inqirozi.

Milliy mentalitet sharoitida ayolning "ona" va "uy bekasi" roli ustuvor hisoblanganligi sababli, migratsiya jarayonida ichki ayb hissi va psixologik ziddiyat kuchayishi mumkin.

3. Moslashuv mexanizmlari

O'zbek tadqiqotchilarining fikricha, ayol migrantlarning muvaffaqiyatli moslashuvi quyidagi omillarga bog'liq:

- Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash – vatandoshlar tarmog'i va oilaviy aloqa.
- Huquqiy himoya – rasmiy maqom va mehnat shartnomasi mavjudligi.
- Psixologik resurslar – ichki barqarorlik, stressga chidamlilik.
- Madaniy moslashuv qobiliyati – yangi til va qadriyatlarni qabul qilish darajasi.
- Empirik natijalarda integratsion strategiyani tanlagan ayollarda psixologik barqarorlik darajasi yuqoriroq ekani aniqlangan.

4. Oilaviy munosabatlar transformatsiyasi.

- Migratsiya oilaviy tizimga sezilarli ta'sir ko'rsatadi;
- uzoq masofaviy onalik fenomeni;
- nikoh munosabatlarida masofa;
- farzand tarbiyasida emotsional bo'shliq;
- gender rollarining qayta taqsimlanishi.

Tadqiqotlar ko'rsatishicha, muntazam kommunikatsiya va moliyaviy barqarorlik oilaviy nizolarni kamaytiradi, biroq uzoq muddatli ajralish emotsional sovuqlikni kuchaytirishi mumkin.

Mazkur tahlillar ayollar migratsiyasini milliy psixologik xususiyatlar bilan uyg'un holda o'rganish zarurligini ko'rsatadi. O'zbek psixologlari migratsiyani faqat iqtisodiy jarayon emas, balki ijtimoiy identitet va oilaviy tizim transformatsiyasi bilan bog'liq kompleks hodisa sifatida talqin qiladilar.

Date: 13th January-2026

O'zbek psixologlari tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ayollar migratsiyasi ko'p omilli ijtimoiy-psixologik jarayon bo'lib, uning muvaffaqiyati ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, huquqiy maqom, shaxsiy resurslar va madaniy moslashuv darajasiga bog'liqdir. Migratsiya jarayonida identitet transformatsiyasi va rol konflikti asosiy psixologik muammolar sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli ayol migrantlarga psixologik maslahat, ijtimoiy himoya va adaptatsion trening dasturlarini ishlab chiqish dolzarb vazifadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdurahmonov Q.X. Mehnat migratsiyasi iqtisodiyoti. – Toshkent, 2017.
2. Yusupov E.Y. Ijtimoiy psixologiya asoslari. – Toshkent, 2014.
3. To'xtaboyeva R.A. Gender va ijtimoiy rivojlanish masalalari. – Toshkent, 2018.
4. Karimova V.M. Oila psixologiyasi. – Toshkent, 2010.

